

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/150979,Wlodzimierz-Suleja-Polskie-Panstwo-Podziemne-ciaglosc-panstwowa-w-warunkach-okup.html>
03.03.2026, 17:21

Włodzimierz Suleja: Polskie Państwo Podziemne - ciągłość państwowa w warunkach okupacji

Kres epopei wrześniewej był zarazem początkiem tworzenia się na terenach okupowanych Polskiego Państwa Podziemnego. Armię miała zastąpić konspiracja wojskowa, a rząd - ciało wyłonione przez prowadzące już nielegalną działalność polityczne ugrupowania, przede wszystkim z rodowodem opozycyjnym.

27.09.2024

Inicjatywa powołania do życia ośrodka, który objąłby swym wpływem wszystkie podziemne działania, wyszła od gen. Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza. Pomysł narodził się w przeddzień kapitulacji Warszawy, sam Tokarzewski otrzymał zaś odpowiednie pełnomocnictwa, pozostawione przez Naczelnego Wodza w gestii gen. Rómmla.

Służba Zwycięstwu Polski

W początkach października Tokarzewski przeprowadził rozmowy z opozycyjnymi wobec sanacji politykami - socjalistami, ludowcami, narodowcami i reprezentantem Stronnictwa Pracy.

Rozmówcy generała zaaprobowali ideę stworzenia tajnej wojskowo-politycznej organizacji z Tokarzewskim na czele. Była nią Służba Zwycięstwu Polski. Jej głównym celem stałaby się walka o niepodległą, w przedwojennych granicach, Polskę. Prowadziłaby ją w pierwszym rzędzie armia odtworzona w warunkach konspiracyjnych. Jeszcze w październiku Tokarzewski zdołał podporządkować SZP pierwsze podziemne struktury powstałe w obrębie Generalnej Guberni. Namiastką ciała o charakterze politycznym stała się natomiast Rada Główna Obrony Narodowej, kierowana przez socjalistę Mieczysława Niedziałkowskiego.

W początkowym okresie konspiracyjnym poczynaniom kraju nie towarzyszyło wsparcie ze strony rządu emigracyjnego. Sikorski, do którego raport o powstaniu SZP trafił w drugiej kolejności (wpierw otrzymał go aktualny Wódz Naczelny, Rydz-Śmigły), obawiał się, że organizacja zostanie zdominowana przez oficerów związanych z sanacją, czyli po prostu piłsudczyków. Nie aprobował też założenia wyjściowego, polegającego na równoprawnym traktowaniu działalności wojskowej i politycznej. SZP miała zatem zastąpić organizacja nowa, o czysto wojskowym profilu. Formalnie na jej czele stanął, jako Komendant Główny, gen. Sosnkowski.

Związek Walki Zbrojnej

W myśl wyeksponowanej do kraju 4 grudnia 1939 r. instrukcji była to tajna organizacja wojskowa pod nazwą Związek Walki Zbrojnej.

W kraju na terenach pod okupacją niemiecką na czele ZWZ miał stanąć dotychczasowy szef sztabu SZP, awansowany na generała, płk Stefan Rowecki „Grot”.

Siatką ZWZ na terenie drugiej okupacji, czyli sowieckiej, kierować miał Tokarzewski, został jednak aresztowany podczas próby przekroczenia linii granicznej z 6 na 7 marca 1940 r. Warto tu dodać, że wileńskim obszarem ZWZ kierował płk Nikodem Sulik.

Instrukcja powołująca do życia ZWZ (podpisana przez Sosnkowskiego i zatwierdzona przez Sikorskiego) za podstawowy cel organizacji uznawała:

„skupienie w związkach konspiracyjnych jednostek najstaranniej dobranych”

po to, by:

„stworzyć ośrodki czynnego oporu narodowego, przeciwdziałającego załamaniu się sił moralnych polskiego społeczeństwa”.

Organizacja miała też:

„współdziałać w odbudowie Państwa na drodze walki orężnej”.

Ewentualne wystąpienie czynne odsuwano jednak na odległy plan. Rząd nie przewidywał prowadzenia jakichkolwiek akcji zbrojnych na terenie kraju (stąd próba zlikwidowania inicjatywy mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”), zarówno ze względu na niezbyt jasny cel polityczny takich wystąpień, jak i spodziewany nikły zasięg, co sprawiłoby, iż efekt byłby niewspółmierny do represji.

Zalecenie powstrzymania się nie tylko od otwartej walki, ale i wystąpień dywersyjnych wynikało w dużej mierze z przekonania, że wyzwolenie przyniosą wojska aliantów, wraz z którymi powróci do kraju tworzona we Francji polska armia.

Nie bez przyczyny, dodajmy na marginesie, na początku 1940 r. krążyło po Warszawie powiedzenie: „Im słończko wyżej, tym Sikorski bliżej”.

Generalnie ZWZ po wkroczeniu do kraju regularnych oddziałów ulec miał rozwiązaniu, natomiast w momencie tworzenia go występował jako organizacja ogólnonarodowa, jednolita i jedyna, ponadpartyjna i ponadstanowa, skupiająca w swych szeregach „bez względu na różnicę przekonań politycznych i społecznych, wszystkich prawych Polaków”.

Fragment książki „Dawniej to było. Przewodnik po historii Polski” (2019)

[Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)

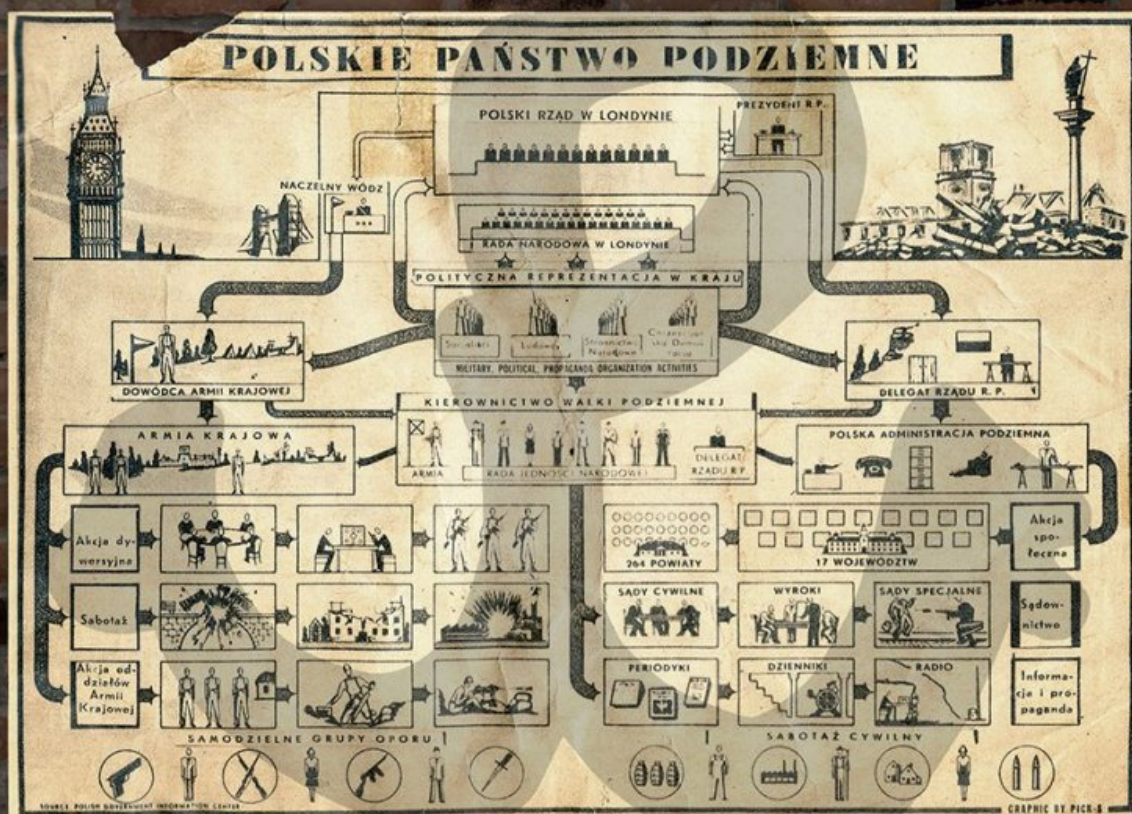
[Następny Strona](#)

Artykuł

27 WRZEŚNIA 1939

w oblężonej przez Niemców Warszawie została powołana Służba Zwycięstwu Polski – fundament ogólnokrajowej konspiracji niepodległościowej. Przekształcona w Związek Walki Zbrojnej, a w 1942 roku w Armię Krajową, tworzyła wraz z Delegaturą Rządu RP na Kraj i ugrupowaniami politycznymi

POLSKIE PAŃSTWO PODZIEMNE FENOMEN W OKUPOWANEJ EUROPIE.

Kierowane przez władze **Rzeczypospolitej Polskiej** na uchodźstwie podziemne państwo toczyło nieustępliwą walkę z najeźdźcami – Niemcami i Związkiem Sowieckim – o przywrócenie Ojczyźnie niepodległości i całości granic. Walkę tę prowadziło w różnych formach – od tajnego nauczania, przez opór cywilny i sabotaż, działalność wywiadowczą i propagandową, aż po akcje zbrojne.

TWÓRCA SŁUŻBY ZWYCIĘSTWU POLSKI GENERAL MICHAŁ TOKARZEWSKI-KARASZEWICZ

i jego następcy zapłacili wysoką cenę za swoją wierną służbę Polsce – zostali uwięzieni lub zamordowani przez okupantów. Naszą pamięcią obejmujemy wszystkich żołnierzy **Polski Walczącej**, także tych, którzy kontynuowali **walkę przeciw komunistycznemu zniewoleniu** po 1945 roku. Szczątków wielu z nich do dziś poszukujemy...

www.ppp.ipn.gov.pl

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ